

14. Насонов С.А. Право на неприкосновенность жилища. URL: <http://sergei-nasonov.narod.ru/Home.doc>.

15. Мюррей (Murray) против Соединенного Королевства : Судебное решение от 28 октября 1994 г. Краткое неофициальное изложение обстоятельств дела. URL: <http://base.garant.ru/2561419>.

16. Функе (Funke) против Франции. Судебное решение от 25 февраля 1993 г. Краткое неофициальное изложение обстоятельств дела. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/980_154.

17. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения / под общ. ред. В.А. Туманова и Л.М. Энтина. Москва : Издательство «НОРМА», 2002. 336 с.

ТИЩЕНКО О. І.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 342.132

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-5-2-26>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Стаття присвячена дослідженню окремих питань обрання та зміни запобіжних заходів у кримінальному провадженні в контексті аналізу національної судової практики. Розгляд кожного питання у статті підтверджується посиланням на конкретні ухвали слідчих суддів, що дозволило продемонструвати певну тенденцію у правозастосуванні положень статей 194, 200, 201 КПК України. Так, у статті акцентовано увагу на функціональному призначенні запобіжного заходу, метою застосування якого є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання ризикам його можливої негативної поведінки. Констатовано, що визначені частинами 5, 6 ст. 194 КПК обов'язки можуть бути покладені лише під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Вони доповнюють обраний запобіжний захід та не мають самостійного характеру у кримінальному провадженні. Аргументовано, що покладення додаткових обов'язків у контексті ст. 200 КПК є правомірним, якщо вони фактично додаються до обов'язків, які були покладені слідчим суддею, судом у попередньому рішенні про застосування запобіжного заходу, та строк дії яких не закінчився.

Зауважено, що чинним кримінальним процесуальним законодавством не врегульовано порядок зміни запобіжного заходу шляхом обрання обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК (якщо вони не були обрані в попередньому рішенні про застосування запобіжного заходу або строк їхньої дії закінчився). Даний законодавчий дефект не може бути переборений шляхом використання правотлумачення, тому має бути усунений шляхом внесення законодавчих коректив до змісту ст. 200 КПК.

Приділено увагу питанню щодо строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу. Підкреслено, що після закінчення строку її дії сторона обвинувачення

має право звернутися до слідчого судді із клопотанням про обрання запобіжного заходу, а не про його зміну.

Ключові слова: запобіжний захід, зміна запобіжного заходу, кримінальне провадження, процесуальні обов'язки, ухвала суду.

The article examines issues related to the application and change of the preventive measures in criminal proceedings in the context of an analysis of national case law. The consideration of each issue in the article is confirmed by the reference to the specific decisions of the investigating judges; this allowed showing a certain tendency in law enforcement of the provisions of Articles 194, 200, 201 of the Criminal Procedure Code (CPC). Thus, the article focuses on the functional purpose of the preventive measure, the purpose of which is to enforcement of the suspect, the accused with procedural obligations entrusted to his/her, as well as to prevent the risks of possible negative behavior. It is stated that obligations defined by parts 5, 6 of Art. 194 of the CPC can be assigned when considering an application for a preventive measure. In fact, they complement the chosen preventive measure and are not independent in criminal proceedings. It is argued that the imposition of additional duties in the context of Art. 200 of the CPC is legitimate if they are added to the obligations assigned to the investigating judge, the court in a preliminary ruling on the preventive measure and whose term does not expire.

It is noted that the current criminal procedural legislation does not regulate the procedure for changing a preventive measure by electing the obligations defined by part 5 of Art. 194 of the CPC (unless they were applied in the preliminary decision on the preventive measure or their term of validity has expired). This legislative defect can not be overcome by the use of interpretation, so it must be eliminated by making legislative adjustments to the content of Art. 200 of the CPC.

Attention is paid to the issue of the validity of the preventive measure. It is emphasized that after the expiration of its term the prosecution has the right to appeal to the investigating judge with a request for election of a preventive measure, but not for its change.

Key words: preventive measure, change of the preventive measure, criminal proceedings, procedural obligations, court order.

Вступ. Проблематика застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні викликала постійний науковий інтерес фахівців. Окремі питання були предметом дослідження таких видатних правників, як: І.В. Глов'юк, Ю.М. Грошевий, О.П. Кучинська, Л.М. Лобойко, В.О. Попелюшко, О.Ю. Татаров, А.Р. Туманянц, В.І. Фаринник, С.Л. Шаренко, О.Г. Шило, Л.Д. Удалова, О.Г. Яновська та ін. Утім, незважаючи на широку наукову бібліографію, в умовах тривалого реформування кримінального процесуального законодавства порядок застосування запобіжних заходів потребує подальшого дослідження як у частині нормативної регламентації, так і в аспекті правозастосування.

Постановка завдання. На підставі аналізу національної судової практики дослідити проблемні питання обрання та зміни запобіжного заходу у кримінальному провадженні у частині покладення на підозрюваного, обвинуваченого процесуальних обов'язків, передбачених частинами 5, 6 ст. 194 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Результати дослідження. Метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків (курсив мій – *О.Т.*), а також запобігання ризикам його можливої негативної поведінки в контексті ч. 1 ст. 177 КПК. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ у п. 9 Інформаційного листа «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» від 04.04.2013р. підкреслив, що виключною (єдиною) метою застосування запобіжних заходів у кримінальному про-

вадженні є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків. Застосування таких заходів завжди пов'язано з необхідністю запобігання ризикам, передбаченим ст. 177 КПК [1]. Не ставлячи метою систематизувати процесуальні обов'язки підозрюваного, обвинуваченого, слід зауважити, що вони містяться в різних нормах кримінального процесуального законодавства. Так, згідно із ч. 7 ст. 42 КПК підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний: 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це зазначених осіб; 2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; 3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду; 4) надавати достовірну інформацію представнику персоналу органу пробації, необхідну для підготовки досудової доповіді. Нормативне закріплення цих обов'язків у ст. 42 КПК, яка визначає процесуальний статус підозрюваного, обвинуваченого, дозволяє стверджувати, що для цих суб'єктів названі обов'язки є загальними. Утім, під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, слідчий суддя, суд може зобов'язати підозрюваного, обвинуваченого виконувати *один або кілька обов'язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором*, а саме: 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю; 2) не відлучатися з населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи; 4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею з дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності; 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання; 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну; 9) носити електронний засіб контролю (ч. 5 ст. 194 КПК).

Крім того, ч. 6 ст. 194 КПК передбачає, що в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім зазначених обов'язків, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька таких *обмежувальних заходів, таких як*: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; 2) обмеження спілкування з дитиною в разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; 3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб; 5) направлення для проходження лікування від алкогольної, наркотичної або іншої залежності, від хвороб, що становлять небезпеку для оточуючих, направлення для проходження програми для кривдників.

Аналіз вищенаведених нормативних конструкцій дозволяє акцентувати увагу на деяких аспектах. По-перше, законодавець є непослідовним у використанні термінології, оскільки у ч. 6 ст. 194 КПК він застосовує термін *обмежувальні заходи*, втім, у ч. 7 цієї ж статті їх називає *обов'язками*. По-друге, назва статті 194 КПК – «Застосування запобіжного заходу» – зумовлює висновок про можливість покладення на підозрюваного, обвинуваченого обов'язків, визначених ч. 5 цієї статті, лише під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Вони доповнюють обраний запобіжний захід та не мають самостійного характеру у кримінальному провадженні.

Одним із актуальних питань є необхідність з'ясування нормативно-змістовного навантаження терміна «додаткові обов'язки», який використовується законодавцем у статтях 200 і 201 КПК, згідно з якими сторони мають право звернутися до місцевого суду, в межах

територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, з клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну чи покладення *додаткових обов'язків*, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК. Під час викладення власного бачення із цього питання доцільно використати комплексний спосіб тлумачення та виходити із взаємозв'язку «духу» і «букви» закону у процесі з'ясування текстуального виразу норми права і закладеного в нього законодавцем змісту правового припису. Насамперед, із метою з'ясування змісту поняття «*додаткові обов'язки*» слід виходити із визначення цього терміна в академічному тлумачному словнику української мови: «додатковий» – такий, який є додатком до чого-небудь. Тому покладення додаткових обов'язків у контексті ст. 200 КПК є правомірним, якщо вони фактично додаються до обов'язків, які були покладені слідчим суддею, судом у попередньому рішенні про застосування запобіжного заходу та строк дії яких не закінчився. Розгляд даного питання через призму судової практики дає можливість підтвердити вищевикладену тезу. Так, наприклад, в ухвалі слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання прокурора про зміну запобіжного заходу, зазначивши, що «сторона обвинувачення безпідставно та в порушення вимог закону звертається з клопотанням про зміну запобіжного заходу щодо обвинувачених... фактично ставлячи лише питання про покладення на обвинувачених обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, дія яких закінчилась на момент звернення із клопотанням до суду» [2]. В іншій ухвалі слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання прокурора з такою аргументацією: «До підозрюваного Особа_1 застосовано запобіжний захід у вигляді застави, розмір якої був сплачений. У зв'язку із чим підозрюваний Особа_1 вважається таким, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді застави та покладено на нього обов'язки, пов'язані із застосуванням даного запобіжного заходу. При цьому строк покладених обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, закінчився 20.05.2019. Даний строк ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони обвинувачення продовжений не був. За таких обставин прокурор безпідставно та в порушення вимог закону звернувся із клопотанням про зміну запобіжного заходу підозрюваному Особа_1, не ставлячи при цьому питання про зміну запобіжного заходу у вигляді застави, а фактично звертаючись до слідчого судді із клопотанням про покладення на підозрюваного взагалі обов'язків (а не додаткових до тих, що покладені на підозрюваного на час звернення до слідчого судді із цим клопотанням), передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, дія яких закінчилась на момент звернення із клопотанням до слідчого судді [3]. Схожу позицію висловив Київський апеляційний суд, який скасував ухвалу Солом'янського районного суду м. Києва з таким обґрунтуванням: «Слідчий суддя навіть не послався на положення ст. 200 КПК України, а послався виключно на положення КПК України, які регулюють продовження обов'язків, покладених на підозрюваного, не звернувши при цьому увагу на ухвалу слідчого судді від 04 грудня 2018 р., якою було відмовлено у продовженні строку дії обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, покладених на підозрюваного Особа_2, та на ту обставину, що дія цих обов'язків уже скінчилась і вони не могли бути скасованими, зміненими, як не могли бути покладені на Особа_2 додаткові обов'язки (до вже існуючих), передбачені ч. 5 ст. 194 КПК, чи змінений спосіб їхнього виконання» [4].

Аналіз вищенаведеної судової практики свідчить про те, що *покладення додаткових обов'язків* є правомірним у разі, якщо вони фактично додаються до визначених у попередньому рішенні про застосування запобіжного заходу обов'язків, строк дії яких не закінчився. Крім того, термін «*додаткові обов'язки*» в контексті процедури зміни запобіжного заходу слід тлумачити як нові обов'язки, які не були покладені на підозрюваного, обвинуваченого в попередньому рішенні про застосування запобіжного заходу. Даний висновок зумовлений особливістю обґрунтування клопотання про зміну запобіжного заходу, в якому є обов'язковим посилання на обставини, які: 1) виникли після прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу; 2) існували під час прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу, але про які слідчий, прокурор на той час не знав і не міг знати. Таким чином, характер підстав для зміни запобіжного заходу пов'язаний із появою нових обставин, які не були предметом судового розгляду під час застосування запобіжного заходу в порядку ст. 194 КПК.

Слід зауважити, що чинне кримінальне процесуальне законодавство передбачає право прокурора, слідчого за погодженням із прокурором звернутися із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК, чи про зміну способу їхнього виконання. Утім, на законодавчому рівні не врегульовано порядок зміни запобіжного заходу шляхом обрання обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК (якщо вони не були обрані в попередньому рішенні про застосування запобіжного заходу або строк їхньої дії закінчився). Даний законодавчий дефект не може бути переборений шляхом використання правотлумачення, тому має бути усунений шляхом внесення законодавчих коректив до змісту ст. 200 КПК. Ураховуючи вищенаведені аргументи, очевидним є висновок про те, що прокурор, слідчий за погодженням із прокурором не має права звертатися до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу в частині покладення додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, у випадку, коли на момент внесення такого клопотання до підозрюваного, обвинуваченого не застосовано жодного обов'язку, передбаченого ч. 5 ст. 194 КПК України чи закінчився строк їх дії.

Окремої уваги набуває визначення питання щодо строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу. Так, ст. 203 КПК вказує, що дія ухвали про застосування запобіжного заходу припиняється після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження. Разом із тим за змістом ч. 4 ст. 196 КПК лише під час застосування двох запобіжних заходів – домашнього арешту та тримання під вартою – слідчий суддя, суд зобов'язаний визначити в ухвалі дату закінчення її дії. Виходячи з того, що в КПК не визначено строків дії таких запобіжних заходів, як особисте зобов'язання, особиста порука та застава (на відміну від домашнього арешту та тримання під вартою, які мають чітко визначений строк дії та порядок його продовження), відсутній і обов'язок слідчих суддів зазначати в ухвалях про обрання зазначених запобіжних заходів строк закінчення їхньої дії. Водночас згідно із ч. 7 ст. 194, ч. 2 ст. 196 КПК в ухвалі про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, відповідні обов'язки можуть бути покладені на підозрюваного, обвинуваченого на строк не більше двох місяців. У разі необхідності цей строк може бути продовжений за клопотанням прокурора в порядку, передбаченому ст. 199 КПК. Після закінчення строку, в тому числі продовженого, на який на підозрюваного, обвинуваченого були покладені відповідні обов'язки, ухвала про застосування запобіжного заходу у цій частині припиняє свою дію і обов'язки скасовуються. Тобто ухвала про обрання запобіжного заходу припиняє свою дію у частині застосування обов'язків, разом із тим вона продовжує діяти у частині обраного конкретного виду запобіжного заходу. У даному контексті акцентуємо увагу на тому, що запобіжні заходи у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, застави не обмежуються строком. Тому якщо в ухвалі слідчого судді, суду не визначено кінцевого терміну, зі спливом якого припиняє свою дію запобіжний захід, останній продовжує фактично діяти незалежно від закінчення строку дії обов'язків.

Дана теза має принциповий характер під час вирішення питання щодо зміни запобіжного заходу. Слід підкреслити, що прокурор, слідчий за погодженням із прокурором має право звернутися до слідчого судді із клопотанням про зміну запобіжного заходу лише в межах строку дії ухвали про обрання попереднього запобіжного заходу (оскільки змінити можна лише той запобіжний захід, який фактично діє). У разі закінчення строку її дії правомірним є звернення до слідчого судді із клопотанням про обрання запобіжного заходу. Так, наприклад, в ухвалі Дніпровського районного суду м. Києва слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про зміну запобіжного заходу з такою аргументацією: «Станом на день розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу (29 травня 2019 р.) строк дії обов'язків, покладених на підозрюваного Особа_1 ухвалою Дніпровського районного суду міста Києва від 23.03.2019 р., як і строк дії самої ухвали, закінчився, зміна запобіжного заходу є неможливою, а питання про застосування запобіжного заходу має вирішуватись шляхом подання відповідного клопотання в порядку, передбаченому ст.184 КПК України» [5].

Звертає на себе увагу питання щодо обрання запобіжного заходу без визначення слідчим суддею, судом обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК. Така процесуальна ситуація може бути цілком правомірною і зумовленою тим, що прокурор не довів необхідність їхнього застосування під час обґрунтування клопотання про застосування запобіжного заходу. У разі якщо прокурор довів необхідність їхнього застосування, дані обов'язки покладаються на підозрюваного, обвинуваченого на строк не більше двох місяців, у разі закінчення якого ухвала у цій частині припиняє свою дію. Так, наприклад, в ухвалі слідчого судді зазначено, що захисник звернувся до слідчого судді із клопотанням, в якому просила змінити запобіжний захід підозрюваному Особа_2 із застави на особисте зобов'язання. На думку захисника, оскільки строк дії обов'язків закінчився, тому і запобіжний захід у вигляді застави відносно Особа_2 втратив свою правову сутність, що вказує на відсутність правових підстав для можливого її звернення в дохід держави. Тому, на думку захисника, у зв'язку з відсутністю покладених на підозрюваного Особа_2 обов'язків запобіжний захід у вигляді застави, як захід забезпечення кримінального провадження, не забезпечує мети досягнення дієвості такого провадження, що в силу вимог ч. 1 ст. 131 КПК України є обов'язковим. Утім, слідчий суддя відмовив у зміні запобіжного заходу з таким обґрунтуванням: «Належна процесуальна поведінка підозрюваного та сумлінне виконання ним обов'язків є наслідком обґрунтованого застосування саме запобіжного заходу у вигляді застави у визначеному розмірі» [6]. Тобто, по суті, слідчий суддя залишив у силі запобіжний захід у вигляді застави, обґрунтовуючи його дієвість саме розміром застави. Звертаючись безпосередньо до змісту ч. 1 ст. 182 КПК, згадаємо, що застава полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим *покладених на нього обов'язків*, під умовою звернення внесених коштів у дохід держави в разі *невиконання цих обов'язків*. Безумовно, ризик втрати грошових коштів, внесених в якості застави, здатний спонукати підозрюваного, обвинуваченого до виконання обов'язків і мінімізувати ризики можливої негативної його поведінки. Проте в наведеній вище ухвалі обов'язки, покладені у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу, фактично припинили строк дії та не були продовжені. Утім, передбачені ч. 7 ст. 42 КПК загальні процесуальні обов'язки підозрюваного, обвинуваченого продовжували діяти. Проілюстрований у зазначеній ухвалі підхід слідчого судді полягає в тому, що метою застосування застави як запобіжного заходу в даному випадку є виконання загальних обов'язків підозрюваного. Схожий підхід бачимо в іншій ухвалі, в якій слідчий суддя зауважив: «Незважаючи на те, що термін дії обов'язків, передбачених ст. 194 КПК України, які були застосовані до Особа_4, закінчився, однак існують його обов'язки, передбачені ч. 7 ст. 42 КПК України, і поза всяким сумнівом застава є запобіжним заходом, який забезпечує їхнє виконання» [7].

Висновки. Вивчення судової практики дозволило виявити практичні проблеми, пов'язані із застосуванням запобіжних заходів у частині покладення на підозрюваного, обвинуваченого відповідних процесуальних обов'язків. Утім, розглянуті у статті питання потребують подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: інформ. лист Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цив. і кримін. справ від 04.04.2013р. № 511-550/0/4-13 // *Законодавство України* : нормат.-прав. база / Верхов. Рада України. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13> (дата звернення : 25.09.2019).
2. Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 14.02.2019 (справа № 760/26347/19). URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80045419>.
3. Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 31.05.2019 (справа № 760/15122/19). URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82217229>.

4. Ухвала Київського апеляційного суду від 09.01.2019 (справа № 760/32142/18). URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79218424>.

5. Ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 29.05.2019 (справа № 755/4855/19). URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82232661#>.

6. Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 14.01.2019 (справа № 760/34042/18). URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79366100>.

7. Ухвала Києво-Святошинського районного суду Київської області від 29.03.2019 (справа № 369/11758/16-к). URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80807708>.

ТУМАНЯНЦ А. Р.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.13(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-5-2-27>

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Стаття присвячена теоретичним і практичним проблемам оскарження повідомлення про підозру під час досудового розслідування.

Досліджується стан забезпечення прав та законних інтересів підозрюваного на стадії досудового розслідування. Проаналізовано вітчизняну правозастосовну практику, з'ясовано недоліки нормативного врегулювання правового статусу особи, що можуть перешкоджати реалізації її конституційних прав. Надана характеристика інституту підозри у кримінальному процесі, виокремлено його ознаки та значення.

З'ясовані темпоральні вимоги щодо оскарження повідомлення про підозру, враховуючи, що відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК таке право виникає після спливу одного місяця із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду з обвинувальним актом, а також необхідності дотримання вимоги, що наведені вище нормативні положення не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, за якими відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін.

Констатовано необхідність встановлення на нормативному рівні вимог щодо предмету перевірки слідчим суддею скарг на повідомлення слідчого, прокурора про підозру, оскільки вбачається, що здебільшого негативна судова практика щодо розгляду подібних скарг зумовлена неоднозначністю законодавчого формулювання підстав для скасування підозри та меж розгляду даних скарг судами.

Системний аналіз відповідних нормативних положень дозволив зробити висновок, що розглядуваний у рамках інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора під час досудового розслідування порядок розгляду слідчим суддею скарг підозрюваного, його захисника, законного представника на повідомлення про підозру потребує належного наукового супроводу з наступним розробленням пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Ключові слова: оскарження, слідчий суддя, досудове розслідування, повідомлення про підозру, правозастосовна практика.

